

Nr 39

Utlåtande i anledning av väckta motioner dels angående gifta kvinnors förvärvsarbete och dels om åtgärder för att höja yrkesintensiteten hos gifta kvinnor.

I de likalydande, till allmänna beredningsutskottet hänvisade motionerna I:448 av fru *Hamrin-Thorell* och herr *Lundström* samt II:537 av fröken *Elmén* hemställes, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära, att Kungl. Maj:t må uppdraga åt statens råd för samhällsvetenskaplig forskning att planlägga en undersökning om de olika förhållanden i familjelivet, som hänger samman med de gifta kvinnornas förvärvsarbete, för att skapa ökat underlag för beslut, vilka samtidigt som de ger kvinnorna valfrihet mellan arbete inom eller utanför hemmet ger dem möjligheter att utnyttja sin utbildning och ökar arbetsmarknadens behov av arbetskraft, samt att — om så befinnes lämpligt — framlägga förslag om inrättandet av en fast forskartjänst.

I en inom andra kammaren väckt och likaledes till allmänna beredningsutskottet hänvisad motion, II:422, av fru *Sjövall* och fru *Kristensson* hemställes, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om att en utredning tillsättes med uppgift

1) att insamla och analysera material som belyser yrkesintensiteten hos i motionerna berörda grupper av gifta kvinnor, och

2) föreslå de skatte- och familjepolitiska m. fl. åtgärder vartill undersökningen kan föranleda.

I motionerna I:448 och II:537 anföres, att antalet gifta kvinnor i förvärvsarbete är i ständigt stigande, vilket skapat svårlösta problem för både den enskilde och samhället. De politiska beslut som fattats för att tillföra arbetsmarknaden de gifta kvinnornas arbetskraft tycks ofta präglade av planlöshet. Man saknar helt en sociologisk utredning av »familjehindren» och andra problem. En sådan undersökning torde vara nödvändig som underlag för samhällsekonomiskt rationell politik på detta område. Visserligen pågår ett par utredningar såsom familjeberedningen och skatteberedningen men de är otillräckliga. Dessutom erfordras forskning på längre sikt.

Beträffande motiveringen i övrigt får utskottet hänvisa till motion I:448.

I motion II:422 anföres, att man måste räkna med att den ekonomiska utvecklingen och balansen på arbetsmarknaden kommer att bli beroende av de gifta kvinnornas yrkesverksamhet. Inom vissa områden föreligger nu

en akut brist på arbetskraft. Åtskilliga åtgärder vidtages för att öka benägenheten hos de gifta kvinnorna att ta förvärvsarbete, t. ex. inom lokaliseringpolitiken, genom ökade utbildningsmöjligheter, omskolning och fortbildning, utbyggnad av barndaghem samt skattemässiga åtgärder. Familjeberedningen och skatteberedningen utreder dessa och närliggande problem och även inom arbetsmarknadsstyrelsen bedrivs utredningsarbete på området, liksom inom enskilda institutioner och organisationer.

Utredningarna och åtgärderna är alltså splittrade och inte ens en enhetlig redovisning av graden av gifta kvinnors förvärvsarbete finnes. Tillgängligt material ger heller inte möjligheter att mäta kvinnornas avgång ur yrket, men trots det måste man göra prognoser. Det är emellertid föga rationellt att samhället skall utbilda en stor mängd kvinnor och samtidigt utgå ifrån att en icke obetydlig del av dessa aldrig kommer att inträda i yrkesverksamhet eller ha låg yrkesverksamhet. Kunskapen om effekten av planerade och vidtagna åtgärder är bristfällig. De yrkesgrupper som i första hand bör uppmärksammas är den akademiskt utbildade arbetskraften och de yrken som kräver legitimation.

En första uppgift bör vara sammanställning av de uppgifter om avgång under studietiden och om yrkesintensiteten efter examen, som finnes på olika håll samt undersökning av dessa uppgifters tillräcklighet. Nästa uppgift bör vara en kartläggning av vidtagna åtgärder samt framläggande av förslag inom skatte- och familjepolitiken.

En svaghet har varit att handläggningen av problemen om de gifta kvinnornas yrkesarbete varit splittrad på många olika organ, varför uppgiften att insamla material och utarbeta förslag bör uppdragas åt en enmansutredning.

Beträffande motiveringen i övrigt får utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet

I motionerna I:448 och II:537 hemställs i huvudsak att statens råd för samhällsforskning får i uppdrag att planlägga en undersökning om de förhållanden i familjelivet som är av betydelse för gifta kvinnors möjlighet att åtaga sig förvärvsarbete, vilken undersökning skall syfta till att förbättra dessa möjligheter.

I motion II:422 hemställs huvudsakligen om en utredning med uppgift att insamla och analysera material som belyser yrkesintensiteten hos vissa grupper av gifta kvinnor och att föreslå härav föranledda åtgärder.

Utskottet vill först beträffande motionerna I:448 och II:537 erinra om att utskottet vid 1963 års riksdag behandlade motioner med väsentligen samma yrkande (utskottets utlåtande nr 22/1963). I dessa motioner begärdes en sociologisk undersökning beträffande de s. k. familjehinder som avhåller gifta kvinnor från att, även om de så önskar, åtaga sig förvärvs-

arbete. Utskottet framhöll i utlåtandet den ökande betydelsen av de gifta kvinnornas insatser i arbetslivet och av att de många härmed sammanhängande problemen, bl. a. de i motionerna berörda, blev ingående belysta. Utskottet erinrade om att olika spörsmål av vikt på detta område behandlades av ett antal utredningar och att 1962 års riksdag enligt förslag av utskottet hos Kungl. Maj:t hemställt om utredning beträffande vissa familjepolitiska åtgärder m. m., i vilken utredning frågor om den kvinnliga arbetskraften i förvärvslivet i förhållande till hem, samhälle och produktion etc. enligt utskottets mening komme att aktualiseras.

Utskottet framhöll vidare att 1963 års riksdag anvisat medel för utarbetande genom statistiska centralbyråns försorg av specialredogörelser, baserade på 1960 års folk- och bostadsräkningar. Enligt programmet för detta arbete skulle i första hand tio olika ämnesområden upptagas. Flertalet av dessa gällde frågor av betydelse för i motionerna påtalade förhållanden, men utskottet vill här endast erinra om att ett av undersökningsobjekten betecknats »Familjen och den yrkesarbetande kvinnan — en statistisk—sociologisk studie». Utskottet förmenade att bl. a. det material som komme att framläggas genom nyssnämnda undersökningar vore av grundläggande betydelse för den fortsatta prövningen av de i motionerna upptagna frågorna och att det icke vore ändamålsenligt att i detta läge tillsätta den av motionärerna begärda utredningen. Emot en sådan utredning talade också att resurserna i fråga om expertis för hithörande frågor vore begränsade och torde vara eller komma att bli tagna i anspråk för de redan pågående eller kommande undersökningarna. Utskottet avstyrkte motionerna, vilka avsågs av riksdagen.

Riksdagens skrivelse i anledning av utskottets ovan nämnda förslag om en utredning angående familjepolitiska åtgärder m. m. har föranlett Kungl. Maj:t att till socialpolitiska kommittén, allmänna skatteberedningen, studiehjälpsutredningen och familjeberedningen överlämna motionerna i ämnet samt utskottets utlåtande över desamma för att beaktas vid fullgörandet av utredningsuppdragen. Enligt vad utskottet erfarit pågår de ovan nämnda undersökningar som skulle ombesörjas genom statistiska centralbyrån. Huvudparten av utredningarna göres vid universiteten i Uppsala, Lund, Stockholm och Göteborg.

Att utredningsuppdraget enligt de nu föreliggande motionerna till skillnad mot de vid förra årets riksdag väckta skulle i första hand läggas på statens råd för samhällsforskning, bör enligt utskottets mening icke föranleda något ändrat ståndpunktstagande från riksdagens sida. Utskottet vidhåller i övrigt sin tidigare uttalade uppfattning om värdet av de gifta kvinnornas insatser i arbetslivet och om vikten av att problem av den art som beröres i motionerna blir ingående belysta. Ett omfattande utredningsarbete av grundläggande betydelse pågår emellertid, och utskottet förutsätter att det kommer att bedrivas skyndsamt och effektivt. Utskottet anser

med hänsyn härtill det i motionerna I:448 och II:537 framförda utredningsförslaget f. n. icke böra föranleda någon åtgärd.

De synpunkter som ovan anförts synes utskottet i allt väsentligt vara tillämpliga jämväl på det i motion II:422 framförda förslaget. Även för den vidare behandlingen av de i denna motion berörda spörsmålen torde de pågående undersökningarna vara av grundläggande betydelse. Utskottet finner sig därför icke heller böra förorda, att den i motion II:422 föreslagna utredningen nu tillsättes.

Utskottet får således hemställa,

att de likalydande motionerna I:448 och II:537 samt motion II:422 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 12 maj 1964

På allmänna beredningsutskottets vägnar:

NANCY ERIKSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar Möller*, Schött, Sörlin, Söderberg*, Hellebladh, Tage Johansson, Wallmark, fru Olsson* och herr Hedlund;

från andra kammaren: fru Eriksson i Stockholm, herrar Skoglösa*, Jacobsson i Sala, Dickson*, fru Jäderberg, herrar Hamrin i Kalmar, Lundmark, Börjesson i Glömminge*, fröken Anderson i Lerum, fru Forsling och herr Nordstrandh*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.